

ПОДАРУНКОВІ МІНІАТЮРНІ КНИЖКИ

Володимир
Сосюра

Рання
лірика

Харків
ФОЛІО
2025

Зі збірки
«Поезії»
(1921)

ЧЕРВОНА ЗИМА
(Поема)

Тов. Корякові

I

Лисиче над Дінцем... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин...
Вас не забудь мені, як рідну Третю Роту...
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин...

На щєбінь часто ми до Сущенка ходили,
за це платили нам щоденно четвертак.
Та по ночах дівчат в половниках любили...
О свіжий дух степів, о поцілунків смак!..

Де шахти на горі щодня малюють зорі,
під зойки димарів так просто ми жили,

училися писать звичайно на заборі...
та били лисичан, щоб до дівчат не йшли.

Ну, як мені забуть далеку Білу Гору
і теплий блиск очей (там трави в тумані...),
що зрадили мене... де в ніч ясну, прозору
носився з вітром я сказано на коні?..

І все мені дзюрчать швидкі холодні хвилі,
і все мені завод невпинно цокотить,
і вороток скрипить про дні минулі милі,
коли повстали ми і йшли Петлюру бить...

Лисиче над Дінцем... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин...
Вас не забуть мені, як рідну Третю Роту...
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин.

II

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні люди...
Біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
І радість лоскотно бентежить наші груди...
Шикують злидні нас, юнак до юнака.

Багнетів гострий блиск... шапки кругом
лахматі...

коло дзвінка сестра сумуючи стоїть...
А мати не прийшла на бій випроводжати, —
і серце іноді невільно защемить

Стою, неначе в сні. Чекають нас вагони...
І ворог шле з гармат нам з-за Дінця
привіт...

Але не боїмось ми банд злотопогонних, —
уже не мало їх пустили ми під лід...

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні
люди...

Біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
І радість лоскотно бентежить наші груди...
Шикують злидні нас, юнак до юнака.

III

Колеса тупо б'ють... по рейках перебої...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів...

Рубіжне... знову путь... Володине...
Кабанне...
нарешті Сватове, і крикнув потяг: «Стій!»
Сходили на базар, помилися у бані, —
я вірші став писать під вечір золотий...
Писав чогось про смерть... неначе знав,
що ніччю
раптовий стрілів блиск вогку прониже тьму...
Й ми знов підем на бій за владу робітничу...
О, не забудь мені Червону ту зиму!..

IV

Вкраїну з краю в край проходили
з боями...
Червоне танув сніг в пожежах барикад...
І громом молодим котилося над нами,
лунало по ланах: «Вперед за владу Рад!..»
І де ми не пройшли, нас радо зустрічали,
І навіть вітер нам доріг не замітав.
Дівчата нам стрічки червоні пришивали,
і хлопці радо йшли озброєні до лав.

V

І знов Донеччина... і вітер верби хилить...
Й не віриться, що знов побачу я село,
давно покинуте, таке до болю миле...
Але багато з нас додому не прийшло...

І м'яко сніг рипить... іду тривожним
кроком...

Така знайома путь з дитинства ще мені...
Тут рвали восени ми глід червоноокий,
тут рвав я квіти чар кохання восени...

Вже станція... завод... і рейки заблищали
під безліччю огнів... Ось робітничий клуб...
І в небо простяглись, і небо запутляли
незчислені ряди високодимних труб...

Скінчилась вистава... з воріт виходять люди...
О скільки, скільки тут знайомих милих
лиць!..

Чого ж тепер мені так тоскно й давить
груди,
чого ж холодний сум ці хвилі принесли?..

VI

О, де ти, брате мій?.. Прийди хоч на хвилину...
ти ж так мене чекав, а я й не знав, що ти
мене давно зміняв на темну домовину,
зміняв мене давно на схилені хрести...

Ти ж так мене чекав... казав, що «з фронту
скоро

Володька галіфе для мене привезе»...
Тепер не підем ми з тобою в Білу Гору,
Тепер уже тобі не треба галіфе...

VII

Колеса тупо б'ють... по рейках перебої...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів.

VIII

Широко розляглось з важким гарчанням місто...
і вітер з моря шле солоний теплий дух...

і виснуть ліхтарі, як золоте намисто,
що завітчали ніч безсоромну й руду...

Каштани по боках... каміння душу давить...
По вулицях вузьких прискорено йдемо.
Недавно тут були і греки, і зуави,
справляв тут капітал свій золотий содом...

І чітко мірний крок ряди сотень хитає...
І сам собі здаюсь таким міцним, міцним...
Здається, я і є, і мов мене немає,
то «я» моє злилось з народу «ми» святим.

Прискорено йдемо за днем золотокрилим,
туди, де криці дзвін напружено гуде...
І маком прапори колони рясно вкрили, —
і квітне маком бій, блакитний бій сердець...

IX

Все вище шлях важкий... внизу гудуть бетони...
золотосинім сном душа палахкотить...
Під срібний дзвін криниць холодних і бездонних
кидає ранок зор на небосхил гнідий...

Згорнула вже давно холодні сиві рядна
тільки для нас зима... навколо все в цвіту...
Із зор тремтючий міст в Майбутність неоглядну
Години Перемог тільки для нас прядуть.

1921

О, НЕ ДАРЕМНО!..

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і лялась наша кров, і падали брати...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести...

По бруку чіткий крок... де авто перебої,
веселі ватажки вітають юнаків...
Неначе дивний сон в півтемному забої,
що бачив я колись під кайла спів дзвінкий.

Рядами струнко йдуть баби, жінки, дівчата,
і дітвора біжить з захопленням в очах...
І скигнуть, скигнуть ніч промерзла
й кострубата,
розіпнена давно на сонячних мечях...

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і лялась наша кров, і падали брати...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести...

1921

* * *

Безладно торохтить по бруку день бездумний,
де порох голубий та цокоти копит...
Змарнілий небосхил роздерли нагло труби,
де ластівки кричать про сонце і степи...

О липне золотий!.. Твої байдужі очі
нагадують мені холодний блиск озер
і ранок голубий, де спів тремтить дівочий,
мов листя золоте розхристаних берез...

Де море шарудить, над срібним пляжем
трави,
і шелестіння слів коханих і простих...
О теплий ночі блиск і блиск очей лукавий,
де у колиці вій гойдався молодик!..

1921

* * *

Миколі Хвильовому

Ми на драбинах зор за днем золотодзвонним...
Волошковим вінком годин тривожний бій...
І ранок з нами йде веселий та червоний
співати про завод і села голубі.

Зустрілись в квітні ми. На сонячні галяви
вже вечір голубий задумливо звисав...
і рядом з ним зоря, нервова і смуглява,
ховалась за доми, як золота коса...

Й нам путь тепер одна. Внизу старе захляле...
дим іншого життя нам вітер з гір несе,
і теплим молоком душа моя проллялась
на жито золоте твоїх дзвінких пісень...

1921

ОСІННЄ

На тротуарах снить душа — шолом кошлатий...
В убрання осені одягнено дуби...

І шелестить стерня — чи по асфальту шини...
І світло-жовтий лист — тепла останній знак —
журливо крутиться
і тихо падає
на мурах,
на стінах...

Ось хлопчик цигарки розпродує на розі.
Веселі горобці вовтузяться в пилу.
І ніби знов я йду по місячній дорозі,
де шелестить бур'ян і верби коло клунь...

Все тихше, тихше гул то млосний,
то тривожний
над полотном рудим брукованих дорог.
І вкрило димарі, мов пелюстками рожі,
свитками золотих розпатланих хмарок.

1921

* * *

Пішли в чужі краї по хліб сини Надволжя,
спадає курява на вибитих слідах.

За ними степ рудий в рослинах бездорожжя
жагуче розтулив порепані уста.

На спалених ланах тепер лиш вітер віє
над чолом зморщеним сухих, пожовклих трав,
й порожньо в хуторах, де жовтий відблиск сіє
змарнілим зором день на призьбах,
на хвїртках.

В безхмарний небосхил все вище, вище сонце,
мов золотий їжак, засапано повзе...
І ніби далечить (а може, тільки сон це?..)
блакитне полотно розплесканих озер...

Зі збірки
«Червона зима»
(1922)

* * *

В осіннім шелесті під галок лопотіння
змарнілим сном бреде журба вогких алей...
І спогади тремтять, мов смажене насіння,
лишають на вустах жадань прозорий ґлей...

І холодом терпким просякли сподівання,
мов той жовтявий лист, розвіяний кругом...
І пелюсток зорі порив палкий, останній
розвіяно тремтить під місячним серпом...

І згадуються дні... під снігом тротуари...
під вибухи гармат бетонний вулиць жах...
й пожежі перший знак, де димарів сигари
до неба розтягли розтулені вуста...

Спадали постріли трояндними садками...
над збитим ворогом тремтіли прапори...

І ніби Жовтня крок котив громи над нами
з розчинених дверей зорі...

1921

* * *

Ми на роботу йдем.
На хмарних рушниках зоря квітки
виводить...

І звук, і день...
І ніби день замерз над золотим заводом...
Ми на роботу йдем.

Мій брате Вересню, з блакитними очима,
під усміхом твоїм жевріє серця бій...
І рим моїх палких обсипана шипшина —
хвала тобі!

А вулиця тремтить різноголосим кроком
під гуркотом колес.
Мов дметься догори обчовгана дорога,
і мерехтять багнетні леза...

1921

ЗМІСТ

Зі збірки «Поезії»

Червона зима. (Поема).....	3
О, не даремно!.. ..	10
«Безладно торохтить по бруку день бездумний...» ..	11
«Ми на драбинах зор за днем золотодзвонним...» ..	12
Осінь ..	12
«Пішли в чужі краї по хліб сини Надволжя...»	13

Зі збірки «Червона зима»

«В осіннім шелесті під галок лопотіння...» . . .	16
«Ми на роботу йдем...» ..	17
«Граційно руку подала...» ..	18
«Рипнула дверима осінь...» ..	19
Сніг ..	20
«На Захід, на Захід, на Захід...» ..	23

Зі збірки «Осінні зорі»

«Хто розуміє цей жах, коли душа така одинока...»	25
На снігу	27
Маки	30
«Смугливий і стрункий. А золоте волосся...» ...	32
«Де я живу, колись була церква...»	33
«І все, куди не йду, холодні трави сняться...» ...	34
«Оддзвонила давно Революція...»	35
«Не біля стінки я, й не кров моя холоне...» ...	36
«Уже зоря золоторога...»	37
«Минай, проклята ніч, минай...»	38
«Так ніхто не кохав. Через тисячі літ...»	39
«Од вечірнього, од синього снігу здається...» ...	41
«Сняться мені ешелони і далі...»	41
«Голову розбив я об каміння неба...»	43
До брами	44
«Гей, спокійно і синьо над садом...»	45
«Ластівки на сонці, ластівки на сонці...»	46
«Як сонце до істоми гріє...»	48
«На шматки порізав свою душу...»	49
«Магнолії лимонний дух...»	50

Степ	51
Малиновий платок	52
«Сьогодні на морі безоднів немає...»	53
«Тумани наступають із моря...»	55
«У плащі...»	56
«Губи в губи... тепло і вишнево...»	58
Золотий ведмедик. (Поема)	59
Осінні зорі. (Поема)	68
Частина перша	68
Частина друга	74
Пролог до невідомої поеми	76
Оксана. (Поема)	81
1871 рік. (Поема)	101
Віра. (Поема)	113

Зі збірки «Місто»

Нальотчиця. (Поема)	132
«Темні заплакані вулиці...»	140
«Рвав восени я шипшину...»	141
«Такий я ніжний, такий тривожний...»	142
«Синьо, розвіяно — в далі...»	143
«Зустрів її, таку тендітну...»	144

«Вишневий платок зав'язала...»	145
«Вартовий. Мармурові колони...»	146
Робфаківка. (Поема)	148
«Вулиці шалені, вулиці кохані...»	152
«Бреде зо мною рядом Осінь...»	153
«Маслини в далі — чередою...»	154
«О губи, губи вишнево-темні...»	155
«Дитина порізала пальчик...»	156
«Оглядає останні вагони...»	157
«Вже в золоті лани, і вітер кличе зорі...»	158
«Гергоче місто, і сніг лягає...»	159
«О кучері ясні і очі Беатріче...»	162
«Наближається споминів повінь...»	163
Кавказ.	165
«Осінній вітер з Туркестану...»	167
«Од трамваїв синє-синє місто...»	168
Пісня.	170
Минуле.	171
«Не зустрінусь у полі я з вечором...»	172
«В синє вікно виглядаю...»	174
«Коли місяць на цвинтарі бродить...»	176
«Може, ми й не друзі...»	177

З вікна	180
Сьогодні.....	181
«Чайник кричить — на дорогу...»	182
Чорні уривки. (Фантазія)	183

Зі збірки «Сніги»

Сніг.....	192
Воєнком.....	195
«Невже — в хаос?! Ми знов — під воду...»	197

Зі збірки «Сьогодні»

«Хай огонь на оголені нерви...»	200
«Вітер шумить ясеновий...»	201
«Пам'ятаю, вишні доспівали...»	202
«Життя — не дим і не омана...»	203
«З дитиною ти біля мене...».....	204
«Небо і хмари — мов листя торішнє...»	205
Ганна.....	207
«Глянув я на море, — засиніли чари...»	209
«Налетіла й умчала гроза...»	210
«Не скажу я ні слова востаннє...»	211
«Море — в берег, і сині одгони...»	213

«Я води наберу на долоню...»	214
«І пішов я тоді до Петлюри...»	215
«Над морем сидів і хитався од болю...»	215
«Сміхом і піснями...»	217
«По брудному місту я блукаю...»	217
«Стою я. Хмари угорі...»	218
«Підіймається місяць над містом...»	219
«Йду до Дніпровського Івана...»	220
«Літом і зимою ходє з цигарками...»	221
«Чого задумався, пацан...»	223
Крізь вікна.	224
«Чи є в житті яка мета...»	226
На розі	226
Як ти могла...	230

Поза збірками

Чи вже не пора.	233
На спомин.	234
Ні, ні!..	234
Зірниці	235
Пісня.	236

«Я бачив: блідий брат з журливими очима...»	237
Сок кохання	238
Послідній бій	239
«Там чорний лотос, там чорний лотос...»	240
На варті	240
«Ліг на лани вже морок ночі...»	241
Що вам?...	242
«Ми любим на словах будь сильними душею...»	243
«Сум червоний... Ранок ніжний...»	244
Для...	245
«До зброї! Як один, хто в грудях серце має!...»	246
«Я знаю: буде час, і сонце ясне встане...»	246
«То не вітер віє із тьми-домовини...»	247
Бій	248
«Цілувала мене, милувала мене...»	249
Хлоня. (Поема).	249
Коли я думаю про тебе.	255